

QM-02 คู่มือคุณภาพ

▶ คู่มือระบบมาตรฐาน ISO/IEC 17025

สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ (องค์การมหาชน)

ข้อกำหนดทั่วไป

ความเป็นกลาง

- ห้องปฏิบัติการจะมีการดำเนินการอย่างเป็นกลาง
- ห้ามบุคลากรของฝ่ายตรวจสอบ ติดต่อลูกค้าโดยตรง บุคลากรทำงานอย่างอิสระปราศจากความกดดันทางการค้า การเงิน และความกดดันจากระบบบริหารงานภายใน และอิทธิพลต่างๆ ที่อาจมีผลต่อคุณภาพ
- กำหนดให้มีการซื้อประกันความเสี่ยงเกี่ยวกับความเป็นกลาง ซึ่งครอบคลุมความเสี่ยงจากกิจกรรมของห้องปฏิบัติการ ความสัมพันธ์ระหว่างห้องปฏิบัติการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร
- หากมีความเสี่ยงด้านการเป็นกลาง ห้องปฏิบัติการจะมีการจัดการหรือกำหนดมาตรการเพื่อขจัดหรือลดความเสี่ยงดังกล่าว

การรักษาความลับ

- ห้องปฏิบัติการจะต้องแจ้งลูกค้าล่วงหน้าก่อนเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชน ยกเว้นข้อมูลที่เปิดเผยโดยลูกค้าเองหรือกรณีมีข้อตกลงระหว่างห้องปฏิบัติการกับลูกค้า นอกจากนี้ ข้อมูลดังกล่าวแล้ว จะถือว่าเป็นข้อมูลที่เป็นสิทธิ์ของลูกค้าและต้องเก็บเป็นความลับอย่างดี ฝ่ายตรวจสอบจะมีการรักษาความลับและสิทธิ์ของลูกค้าอย่างเคร่งครัด
- ห้องปฏิบัติการจะแจ้งลูกค้าหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับข้อมูลที่เปิดเผยดังกล่าวเฉพาะกรณีที่มีข้อบังคับตามกฎหมายหรือได้รับการอนุญาตตามข้อตกลงกับลูกค้าเท่านั้น
- ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับลูกค้าที่ได้รับจากแหล่งอื่นที่ไม่ใช่จากลูกค้า เช่น ผู้ร้องเรียนหรือหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมาย ห้องปฏิบัติการจะไม่เปิดเผยข้อมูลรวมถึงแหล่งที่ให้ข้อมูลดังกล่าวให้ลูกค้าทราบ ยกเว้นได้รับการยินยอมจากแหล่งข้อมูล

ข้อกำหนดด้านโครงสร้าง

ห้องปฏิบัติการเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ (องค์การมหาชน) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านการค้าทั้งในประเทศ และต่างประเทศ

- ห้องปฏิบัติการเป็นห้องปฏิบัติการทดสอบอัญมณีและเครื่องประดับ ให้บริการทดสอบกับลูกค้าภายนอก คือ ผู้ประกอบการ และบุคคลทั่วไป
  - กำหนดให้มีการรับผิดชอบการดำเนินการทดสอบให้เป็นไปตามความต้องการของลูกค้า หน่วยงานผู้มีอำนาจตามกฎหมาย หรือองค์การที่ให้การรับรองห้องปฏิบัติการและ สมาพันธ์อัญมณีโลกในลักษณะที่เป็นห้องปฏิบัติการถาวร
- โดยพันธกิจขององค์การ มีหน้าที่ให้บริการพัฒนาและวิจัย วิเคราะห์ ตรวจสอบ และรับรองคุณภาพอัญมณีและเครื่องประดับและโลหะมีค่า

ข้อกำหนดด้านทรัพยากร

บุคลากร

- บุคลากรทั้งหมดของห้องปฏิบัติการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของห้องปฏิบัติการต้องปฏิบัติงานอย่างมีความเป็นกลาง มีความสามารถ และปฏิบัติงานสอดคล้องกับระบบบริหารงานห้องปฏิบัติการ
- กำหนดให้มีใบกำหนดหน้าที่งาน (Job Description) ของบุคลากรต่างๆ ซึ่งระบุคุณสมบัติประจำตำแหน่งครอบคลุม การฝึกอบรม ความรู้ด้านวิชาการ ทักษะและประสบการณ์ที่จำเป็น
- กรณีที่มีบุคลากรใหม่ หัวหน้าฝ่ายตรวจสอบจะกำหนดให้นักวิชาการที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานนั้นๆ เป็นผู้ดูแล ฝึกสอน และถ่ายทอดงาน
- ผู้จัดการคุณภาพรับผิดชอบสื่อสารให้บุคลากรทราบถึงอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคนโดยให้บุคลากรทั้งหมดลงนามรับทราบ
- กำหนดให้มีระเบียบปฏิบัติงาน เรื่อง งานบริหารบุคลากร ครอบคลุม การสรรหาและคัดเลือกบุคลากรและระเบียบปฏิบัติงาน เรื่อง การพัฒนาบุคลากร ครอบคลุมการกำหนดหน้าที่ตำแหน่ง การฝึกอบรม การควบคุมดูแล การมอบหมายหน้าที่ และการเฝ้าระวังความสามารถของบุคลากร
- ผู้บริหารสูงสุดลงนามมอบหมายบุคลากรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ
  - การจัดทำ การดัดแปลง การทวนสอบและการพิสูจน์ความใช้ได้ของวิธี
  - การทดสอบ
  - การรายงานผล ทบทวนและอนุมัติผลทดสอบ

สิ่งอำนวยความสะดวกและภาวะแวดล้อม

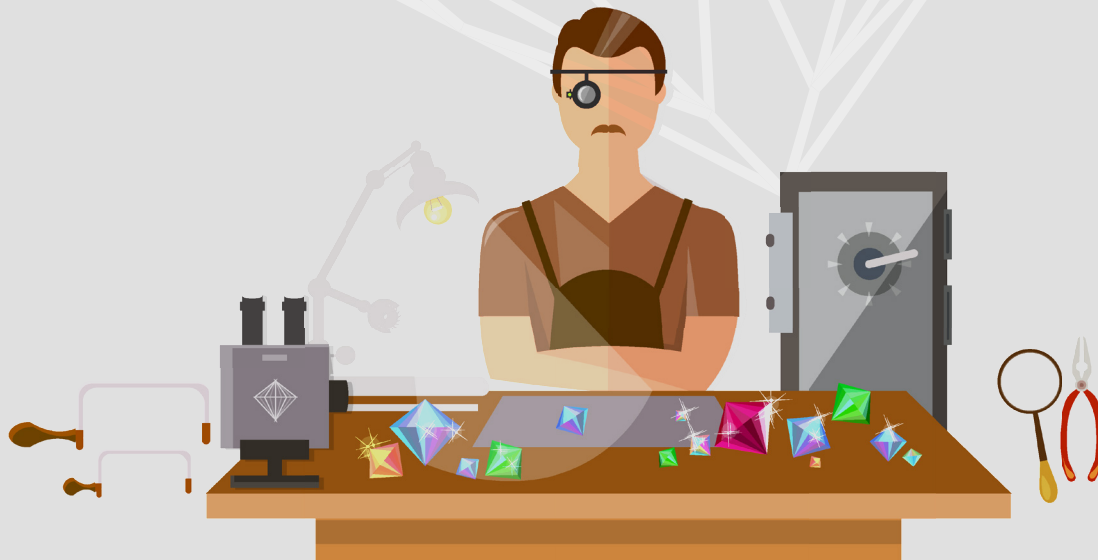
- จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและภาวะแวดล้อมในห้องปฏิบัติการอยู่ในสภาพที่เอื้ออำนวยให้เกิดการทดสอบได้อย่างถูกต้องและไม่ทำให้ผลใช้ไม่ได้หรือเกิดความเสียหายต่อคุณภาพของการทดสอบ เช่น ผลจากฝุ่น ความชื้น อุณหภูมิ
- ข้อกำหนดทางด้านวิชาการสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกและภาวะแวดล้อมที่สามารถส่งผลกระทบต่อทดสอบต้องมีการจัดทำไว้เป็นเอกสาร
- บริเวณที่ต้องมีการควบคุมภาวะแวดล้อม กำหนดให้เจ้าหน้าที่ทดสอบทำการเฝ้าระวังเพื่อไม่ทำให้ผลการทดสอบคลาดเคลื่อน หรือมีผลกระทบต่อความแม่นยำของการวัดที่กำหนด
- กำหนดมาตรการการควบคุมสิ่งอำนวยความสะดวกครอบคลุมการนำไปใช้ปฏิบัติ การเฝ้าระวัง การทบทวนเป็นระยะ
  - การควบคุมการเข้าถึงและการใช้บริเวณพื้นที่ที่ส่งผลกระทบต่อทดสอบ
  - การป้องกันการปนเปื้อน สิ่งรบกวน และผลกระทบด้านลบต่อกิจกรรมห้องปฏิบัติการ
  - การแยกพื้นที่กิจกรรมที่เข้ากันไม่ได้ออกจากกัน
  - ห้องปฏิบัติการมีนโยบายทดสอบภายในห้องปฏิบัติการเท่านั้น โดยไม่มีกิจกรรมการทดสอบนอกสถานที่หรือเคลื่อนที่

เครื่องมือ

- ห้องปฏิบัติการจัดให้มีเครื่องมือ รวมทั้งซอฟต์แวร์ มาตรฐานอ้างอิง วัสดุอ้างอิง ข้อมูลอ้างอิง สารเคมีและอุปกรณ์เสริมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติการที่ถูกต้องหรือส่งผลกระทบต่อทดสอบ
- ห้องปฏิบัติการมีนโยบายไม่ยืมเครื่องมือที่อยู่นอกเหนือการควบคุมถาวร
- กำหนดให้มีขั้นตอนการดำเนินงานในการจัดการที่ปลอดภัย การเคลื่อนย้าย การเก็บรักษา การใช้และการบำรุงรักษาตามแผนงานของเครื่องมือ เพื่อให้มั่นใจว่าเครื่องมือทำงานได้อย่างเหมาะสมถูกต้องและเพื่อป้องกันการปนเปื้อนหรือการเสื่อมสภาพ
- เครื่องมือต้องได้รับการทวนสอบว่าเป็นไปตามเกณฑ์กำหนดเฉพาะก่อนนำเครื่องมือมาใช้งานหรือนำกลับมาใช้งาน
- เครื่องมือที่ใช้ในการวัดต้องให้ผลที่มีค่าความแม่นยำหรือค่าความไม่แน่นอนในการวัดตามที่ต้องการเพื่อให้ผลการวัดที่ถูกต้อง
- เครื่องมือวัดต้องได้รับการสอบเทียบเมื่อค่าความแม่นยำหรือค่าความไม่แน่นอน
- เครื่องมือที่จำเป็นต้องสอบเทียบต้องติดป้ายแสดงสถานะสอบเทียบ
- กรณีพบว่าเครื่องมือเสียหาย ใช้งานมากเกินกำลัง หรือให้ผลการสอบเทียบที่น่าสงสัยให้ผู้จัดการวิชาการรับผิดชอบการติดป้าย “ห้ามใช้งาน” ให้ชัดเจนและนำออกจากการใช้งาน
- มีการจัดทำแผนและการตรวจสอบเครื่องมือระหว่างใช้งานและควบคุมให้มีการดำเนินการตามแผนที่กำหนด
- ในกรณีที่ผลการสอบเทียบหรือข้อมูลจากวัสดุอ้างอิงมีค่าอ้างอิงหรือค่าแก้ มีการปรับค่าอ้างอิงหรือค่าแก้ ให้ทันสมัย
- กรณีเครื่องมือสามารถปรับแต่งได้ จะต้องติดสติ๊กเกอร์ป้องกันกับการปรับแต่ง
- มีการจัดทำประวัติเครื่องมือและเก็บรักษามันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัเครื่องมือ

ความสอบกลับทางมาตรวิทยา

- ห้องปฏิบัติการการมีนโยบายจัดทำและคงไว้ซึ่งความสอบกลับทางมาตรวิทยาของผลการวัดโดยการสอบเทียบที่ไม่ขาดสาย
- ผลการวัดต้องสามารถสอบกลับได้ไปยังหน่วยวัดตามระบบสากล (International System of Units, SI)
- สอบเทียบโดยหน่วยงานที่ได้รับการรับรอง ISO/IEC 17025 จาก สมอ หรือจากหน่วยรับรองห้องปฏิบัติการต่างประเทศที่อยู่ในกลุ่ม ILAC, MRA หรือสถาบันมาตรวิทยาแห่งชาติที่มีขอบข่ายการสอบเทียบอยู่ใน CIPM, MRA หรือเป็นไปหลักเกณฑ์ของเงื่อนไขกรมวิทยาศาสตร์บริการ
- ค่าอ้างอิงของวัสดุอ้างอิงรับรองที่ผลิตโดยผู้ผลิตที่มีความสามารถที่มีระบบการบริหารงานสอดคล้อง ISO 17034 หรือมีใบรับรองวัสดุอ้างอิงสอดคล้องตาม ISO/IEC Guide 31
- ผลการวัดจากการเปรียบเทียบผลระหว่างห้องปฏิบัติการโดยใช้ขั้นตอนการดำเนินการวัดอ้างอิงจากวิธีการที่ระบุหรือวิธีมาตรฐานที่ยอมรับกันซึ่งกำหนดชัดเจน

การจัดซื้อและใช้บริการ

- ห้องปฏิบัติการมีนโยบายการจัดซื้อสินค้าใช้บริการภายนอก และการจ้างเหมาช่วงทดสอบที่มีผลกระทบต่อทดสอบในกรณีที่สินค้าและบริการ
- กำหนดให้มีระเบียบปฏิบัติงาน เรื่อง งานพัสดุ และเก็บรักษามันที่เกี่ยวกับ
- กำหนดให้ผู้จัดการวิชาการรับผิดชอบการสื่อสารข้อกำหนดของห้องปฏิบัติการด้านการซื้อและใช้บริการแก่ผู้ขายและผู้ให้บริการและส่วนงานฝ่ายจัดซื้อและพัสดุรับผิดชอบการออกใบสั่งซื้อ

ข้อกำหนดด้านกระบวนการ

การทบทวนคำขอและข้อสัญญา

- ❖ การทบทวนข้อตกลง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างห้องปฏิบัติการและลูกค้า
- ❖ ข้อกำหนดต่างๆ รวมทั้งวิธีการที่ใช้ได้มีการระบุไว้อย่างเพียงพอ โดยจัดทำเป็นเอกสารและเป็นที่เข้าใจกัน
- ❖ ห้องปฏิบัติการมีขีดความสามารถและทรัพยากรเพียงพอในการปฏิบัติงานตามข้อตกลงกับลูกค้า
- ❖ ห้องปฏิบัติการมีนโยบายไม่จ้างเหมาช่วงการทดสอบ หากห้องปฏิบัติการขาดความสามารถหรือทรัพยากรชั่วคราว จะปฏิเสธการรับงานลูกค้า
- ❖ มีการเลือกวิธีทดสอบที่เหมาะสมและสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้
- ❖ ห้องปฏิบัติการต้องแจ้งลูกค้าทันทีที่กรณีพบว่าวิธีทดสอบที่เสนอโดยลูกค้าไม่เหมาะสมหรือไม่ทันสมัย
- ❖ กรณีลูกค้าร้องขอให้มีการระบุข้อความเกี่ยวกับมาตรฐานทดสอบ (เช่นระบุว่าผ่านหรือตก) หากกฎเกณฑ์การตัดสินไม่ได้ระบุอยู่ในข้อกำหนดเฉพาะหรือมาตรฐานทดสอบ ห้องปฏิบัติการต้องแจ้งกฎเกณฑ์การตัดสินให้ลูกค้าทราบและได้รับความยินยอมก่อนโดยปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติงาน
- ❖ ความแตกต่างใดๆ ระหว่างคำขอ หรือสัญญา ต้องได้รับการแก้ไขก่อนเริ่มงาน สัญญาแต่ละฉบับต้องเป็นที่ยอมรับทั้งจากห้องปฏิบัติการและลูกค้า
- ❖ ห้องปฏิบัติการจะแจ้งให้ลูกค้าทราบทันที เมื่อมีการเบี่ยงเบนจากสัญญาที่ตกลงไว้
- ❖ กรณีที่ลูกค้าหรือห้องปฏิบัติการขอแก้ไขข้อตกลงหลังจากที่เริ่มงานแล้วจะต้องทำการทบทวนข้อตกลงและพิจารณาขีดความสามารถทรัพยากรของห้องปฏิบัติการใหม่อีกครั้งและแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดทราบ
- ❖ ห้องปฏิบัติการยินดีประสานงานกับลูกค้าหรือผู้แทน โดยอนุญาตให้ลูกค้าเยี่ยมชมการปฏิบัติงานของห้องปฏิบัติการที่ดำเนินการให้ลูกค้า รวมทั้งการจัดเตรียม การบรรจุ และการนำส่งตัวอย่างทดสอบที่ลูกค้าต้องการเพื่อวัตถุประสงค์ในการทวนสอบ รวมทั้งการให้ข้อคิดเห็นวิชาการ
- ❖ บันทึกต่างๆ ของการทบทวนข้อตกลงและสัญญา การเปลี่ยนแปลงใดๆ รวมทั้งการปรึกษาหารือกับลูกค้าจะต้องเก็บรักษาไว้โดยห้องปฏิบัติการ

การคัดเลือก การทวนสอบและ การตรวจสอบความใช้ได้ของวิธี

การคัดเลือกและทวนสอบวิธี

- ห้องปฏิบัติการมีนโยบายใช้วิธีและขั้นตอนการดำเนินงานที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมทั้งหมดของห้องปฏิบัติการ รวมถึงการประมาณค่าความไม่แน่นอนในการวัดและเทคนิคต่างๆ ทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลผลการทดสอบ
- ผู้จัดการวิชาการรับผิดชอบให้มั่นใจว่าวิธีทดสอบ และเอกสารภายนอกทั้งหมดที่ใช้อ้างอิง ดูแลให้ทันสมัยอยู่เสมอและพร้อมสำหรับเจ้าหน้าที่ใช้งาน เลือกวิธีที่เป็นฉบับที่ล่าสุด กรณีที่ลูกค้าไม่ได้ระบุวิธีทดสอบ ต้องเลือกวิธีที่เหมาะสมและแจ้งลูกค้าทราบ
- ผู้จัดการวิชาการรับผิดชอบให้มีการทวนสอบวิธีที่เป็นมาตรฐานว่าสามารถดำเนินการตามวิธี-ดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม
- ห้องปฏิบัติการมีนโยบายไม่พัฒนาวิธีทดสอบขึ้นเอง
- กรณีที่มีการปฏิบัติงานที่เบี่ยงเบนไปจากวิธีทดสอบ ต้องได้รับการพิจารณาความเหมาะสมทางด้านวิชาการ และได้รับการเห็นชอบจากลูกค้า

การตรวจสอบความใช้ได้ของวิธี

- ห้องปฏิบัติการมีนโยบายตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีตามมาตรฐานที่ใช้ นอกขอบข่ายที่กำหนดไว้
- เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง ผู้จัดการวิชาการจะพิจารณา และหากพบว่าส่งผลกระทบต่อ จะต้องทำการตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีอีกครั้ง
- คุณลักษณะเฉพาะของวิธีที่ใช้ต้องสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า
- ผู้จัดการวิชาการรับผิดชอบการเก็บบันทึก

การชักตัวอย่าง

- ห้องปฏิบัติการมีนโยบายไม่รวมกิจกรรมการชักตัวอย่างในขอบข่ายการรับรอง

การจัดการตัวอย่าง

- กำหนดระเบียบปฏิบัติงาน ครอบคลุมการรับจัดการ ป้องกัน เก็บรักษา เก็บตามเวลาที่กำหนด ทำลายและส่งคืนตัวอย่าง
- กำหนดระบบการชั่งตัวอย่างโดยการให้รหัสตัวอย่างและคงไว้ตลอดในช่วงเวลาที่ตัวอย่าง ยังอยู่ในการปฏิบัติงานของห้องปฏิบัติการ เพื่อให้มั่นใจว่าไม่มีความสับสนเกิด
- เมื่อรับตัวอย่างจากลูกค้าแล้ว จะต้องตรวจสอบลักษณะและสภาพตัวอย่างหากสงสัยเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวอย่างต้องปรึกษากับลูกค้าทันที และบันทึกสิ่งที่ปรึกษาดังกล่าวไว้ หากลูกค้ายืนยันให้ทดสอบต่อไป ห้องปฏิบัติการต้องระบุเพิ่มเติมในรายงานผลทดสอบเกี่ยวกับภาวะผิดปกติดังกล่าวและระบุผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับผลทดสอบ
- ในกรณีที่ต้องเก็บรักษาตัวอย่างหรือปรับภาวะตัวอย่างภายใต้ภาวะแวดล้อมที่กำหนด ภาวะดังกล่าวต้องได้รับการรักษา เฝ้าระวังและบันทึก

บันทึกด้านวิชาการ

- ห้องปฏิบัติการมีการดำเนินงานควบคุมด้านวิชาการตาม เพื่อให้มั่นใจว่าบันทึกด้านวิชาการซึ่งประกอบด้วยผลทดสอบ รายงานผลทดสอบและข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องสามารถชี้แจงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลการวัดและค่าความไม่แน่นอนในการวัด
- เมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการบันทึกข้อมูล ต้องใช้วิธีการขีดฆ่าออกและใส่ค่าที่ถูกต้องไว้ข้าง ๆ และให้ลงนามกำกับผู้ที่ทำการแก้ไขให้บันทึกข้อมูลด้วยปากกา

การประเมินค่าความไม่แน่นอนในการวัด

- กำหนดให้มีการประเมินค่าความไม่แน่นอนในการวัดตามวิธีปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีทางสถิติที่เหมาะสม
- ห้องปฏิบัติการมีนโยบายไม่สอบเทียบเครื่องมือภายในเอง
- ในกรณีที่ไม่สามารถคำนวณค่าความไม่แน่นอนในการวัดได้เชิงวัดตรงตามวิธีทางสถิติได้ ให้ยึดหลักความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการทางทฤษฎีหรือประสบการณ์จริง

การประกันความใช้ได้ของผลทดสอบ

- ผู้จัดการวิชาการรับผิดชอบการเฝ้าระวังความใช้ได้ของผลทดสอบ ใน การประกันคุณภาพผลการทดสอบ ข้อมูลที่ได้ต้องได้รับการบันทึกไว้
- กำหนดให้มีการเฝ้าระวังความสามารถห้องปฏิบัติการโดยเปรียบเทียบผลกับห้องปฏิบัติการอื่น
- เมื่อพบว่าอยู่นอกเกณฑ์ควบคุมที่กำหนดไว้ มีการปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติที่กำหนดไว้

รายงานผลทดสอบ

รูปแบบรายงานผลทดสอบต้องพิมพ์ออกมาอยู่ในรูปของกระดาษ (Hard copy) อย่างน้อย ต้องประกอบด้วยข้อมูลดังต่อไปนี้ (เว้นแต่ในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะไม่ปฏิบัติตาม)

- ชื่อใบรายงานผลการทดสอบ
- ชื่อ และที่อยู่ของห้องปฏิบัติการ
- สถานที่ทำการทดสอบ
- ซีบ่งเลขหน้า ของหน้าทั้งหมด
- ชื่อและที่อยู่ลูกค้า ข้อมูลติดต่อของลูกค้า คือ เบอร์โทรศัพท์
- วิธีทดสอบ
- รายละเอียดลักษณะสภาพ การชี้บ่งอย่างไม่คลุมเครือและสถานะของตัวอย่างที่ทดสอบ(หากเกี่ยวข้อง)
- วัน เดือน ปี ที่รับตัวอย่างทดสอบ
- วัน เดือน ปี ที่ทำการทดสอบ
- วัน เดือน ปี ที่ออกรายงานผล
- ผลการทดสอบพร้อมหน่วยการวัด
- ชื่อ ตำแหน่ง ลายมือชื่อผู้ทบทวนและอนุมัติผลทดสอบพร้อมวันที่ข้อความระบุว่า “รายงานนี้มีผลเฉพาะตัวอย่างที่นำมาทดสอบและเป็นผลทดสอบตามตัวอย่างที่ได้รับเท่านั้น” และข้อความ “รายงานผลการทดสอบต้องไม่ถูกทำสำเนาเฉพาะเพียงบางส่วน ยกเว้นทำทั้งฉบับ โดยไม่ได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากสถาบัน”
ห้องปฏิบัติการรับผิดชอบข้อมูลต่างๆ ในรายงานผล ยกเว้นกรณีข้อมูลที่จัดเตรียมโดยลูกค้า เนื่องจากอาจมีผลกระทบต่อความถูกต้องของผลทดสอบ หากห้องปฏิบัติการไม่ได้เป็นผู้ชักตัวอย่างเอง (เช่นลูกค้าเป็นคนชักตัวอย่างให้) ต้องระบุชัดเจนในรายงานผลว่าผลทดสอบว่าทดสอบตามตัวอย่างที่ได้รับ
- การแก้ไขผลทดสอบ เมื่อจำเป็นต้องมีการเปลี่ยน แก้ไขหรือออกรายงานผลใหม่ จะต้องระบุส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลง พร้อมด้วยเหตุผลที่มีการเปลี่ยนแปลงในรายงานผลอย่างชัดเจน

ข้อร้องเรียน

- ขั้นตอนการจัดการข้อร้องเรียน
  - ขั้นตอนการรับ ฟังข้อเท็จจริง สอบสวนข้อร้องเรียน และตัดสินใจการปฏิบัติการที่จำเป็นเพื่อตอบสนองต่อข้อร้องเรียน
  - การติดตามและบันทึกในแบบบันทึกการรับข้อร้องเรียนจากลูกค้า (FM-QMR-18) รวมทั้งกระบวนการจัดการแก้ไขปัญหา
  - มีการดำเนินการปฏิบัติการที่เหมาะสม
- ห้องปฏิบัติการจะดำเนินการแจ้งผลสิ้นสุดของการจัดการข้อร้องเรียนแก่ผู้ร้องเรียนทราบเป็นลายลักษณ์อักษร

การควบคุมงานทดสอบที่ไม่เป็นไปตามที่กำหนด

- ❖ ห้องปฏิบัติการกำหนด การควบคุมงานทดสอบที่ไม่เป็นไปตามที่กำหนด (ที่จะนำไปใช้เมื่อพบว่ามี การทดสอบหรือผลการทดสอบไม่เป็นไปตามขั้นตอนการดำเนินงาน หรือขัดแย้งกับลูกค้า
- ❖ ผู้จัดการคุณภาพรับผิดชอบการเก็บบันทึกงานที่ไม่เป็นไปตามที่กำหนดและการปฏิบัติการใดใดที่เกี่ยวข้องตาม
- ❖ กรณีที่การประเมินพบว่างานที่บกพร่องมีโอกาสเกิดซ้ำได้อีก ให้ดำเนินการปฏิบัติการแก้ไข

การควบคุมการจัดการข้อมูล (data) และสารสนเทศ (information)

- ❖ ห้องปฏิบัติการมีนโยบายควบคุมการจัดการข้อมูล (data) และสารสนเทศ (information) และมีการเก็บข้อมูลและสารสนเทศในลักษณะที่สามารถเข้าถึงได้
- ❖ ระบบการจัดการสารสนเทศ (information management system) ที่ใช้รวบรวม ประมวลผล บันทึก รายงานผล เก็บรักษาหรือเรียกกลับมาใช้ต้องตรวจสอบความใช้ได้ของการทำงานก่อนมาใช้งาน รวมทั้งการอินเตอร์เฟสกันอย่างเหมาะสม เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงใดใด จะต้องมีการอนุมัติ และตรวจสอบความใช้ได้ก่อนนำไปใช้ปฏิบัติ
- ❖ ระบบการจัดการสารสนเทศต้อง ได้รับการป้องกันการเข้าถึงโดยผู้ไม่ได้รับอนุญาต ป้องกันการเสียหายและสูญหาย อยู่ในภาวะแวดล้อมสอดคล้องตามข้อกำหนดของผู้ขายหรือห้องปฏิบัติการ ได้รับการคงรักษาไว้ มีการบันทึกระบบที่เสียหายและมีการดำเนินการจัดการและแก้ไขที่เหมาะสม
- ❖ คู่มือและข้อมูลอ้างอิงเกี่ยวกับระบบการจัดการสารสนเทศมีพร้อมใช้สำหรับบุคลากร
- ❖ การคำนวณและถ่ายโอนข้อมูลต้องมีการตรวจสอบที่เป็นระบบ

ข้อกำหนดระบบการบริหาร

เอกสารระบบการบริหาร

- ห้องปฏิบัติการได้จัดทำ ระบบเอกสารในระบบคุณภาพครอบคลุมถึง ระเบียบปฏิบัติงาน ขั้นตอนการปฏิบัติงาน โปรแกรม เอกสารอ้างอิง บันทึกต่างๆ คำแนะนำต่างๆ มีเอกสารใช้งาน ทำความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติ
- นโยบายและวัตถุประสงค์จะต้องครอบคลุมความสามารถ ความเป็นกลางและการปฏิบัติการที่สม่ำเสมอของห้องปฏิบัติการ
- ผู้จัดการคุณภาพจัดให้มีหลักฐานของความมุ่งมั่นที่จะพัฒนา นำไปใช้ซึ่งระบบการบริหารงานและปรับปรุงความมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องตามนโยบายต่างๆ
- เอกสาร กระบวนการ ระบบและบันทึกทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปข้อกำหนดของเอกสารนี้ต้องครอบคลุม อ้างจาก หรือเชื่อมโยงไปยังระบบการบริหารงาน
- บุคลากรทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับต้องสามารถเข้าถึงส่วนของเอกสารระบบการบริหารและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องตามหน้าที่ความรับผิดชอบ

การควบคุมเอกสารระบบการบริหารงาน

มีการจัดทำ ทบทวน อนุมัติ และควบคุมเอกสารระบบการบริหารงานทั้งหมดรวมทั้งแจกจ่ายไปยังผู้เกี่ยวข้องเป็นไปตามที่กำหนด

ผู้ควบคุมเอกสารรับผิดชอบ เอกสารได้รับการอนุมัติ ทบทวนเป็นระยะ และทำให้ทันสมัย การแก้ไขเอกสาร กำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีการทบทวน และอนุมัติโดยผู้มีหน้าที่เดิม โดยสามารถเข้าถึงข้อมูลเดิมได้ มีการชี้แจงข้อความที่เปลี่ยนแปลงและสถานะปัจจุบันเอกสาร และมีการใช้บัญชีรายชื่อเอกสาร (Master list) และรายชื่อผู้ครอบครองเอกสาร เอกสารฉบับปัจจุบันต้องมีพร้อมให้ใช้งาน ณ จุดใช้งานและมีการควบคุมการแจกจ่าย

การควบคุมบันทึก

- ห้องปฏิบัติการต้องจัดทำและเก็บรักษาทันทีที่สามารถอ่านออกได้ เพื่อแสดงความสอดคล้องตามคู่มือคุณภาพนี้
- กำหนดให้มีระเบียบปฏิบัติงาน การควบคุมบันทึก ข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อให้มีการควบคุมบันทึกอย่างมีประสิทธิภาพ การควบคุมครอบคลุมการชี้แจง เก็บรักษา ป้องกัน เก็บเข้าแฟ้ม การเรียกกลับมาใช้งาน เก็บตามระยะเวลาและทำลาย

การปฏิบัติการเพื่อจัดการความเสี่ยงและโอกาส

- ห้องปฏิบัติการต้องพิจารณาความเสี่ยงและโอกาสเกี่ยวกับกิจกรรมห้องปฏิบัติการ โดยผู้จัดการคุณภาพรับผิดชอบการดำเนินการ
- ให้ประกันว่าระบบบริหารงานบรรลุผลตามที่กำหนด
- ห้องปฏิบัติการต้องมีการวางแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติการเพื่อจัดการความเสี่ยงและโอกาส การดำเนินการบูรณาการ
- เมื่อการซัพพอร์ตต้องมีการดำเนินการใดใดเพื่อจัดการความเสี่ยงและโอกาส ผู้ได้รับมอบหมายที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

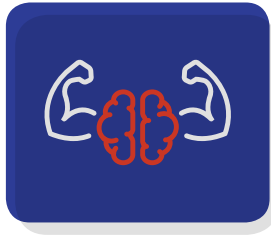
การปฏิบัติการแก้ไข

- มีการดำเนินการระเบียบปฏิบัติงาน การปฏิบัติการแก้ไข (ISO/IEC 17025) เพื่อดำเนินการแก้ไขเมื่อพบข้อบกพร่องในระบบการบริหารงาน
- การปฏิบัติการแก้ไขต้องเหมาะสมกับผลของข้อบกพร่องที่ประสบ
- ต้องเก็บบันทึกเกี่ยวกับลักษณะข้อบกพร่อง สาเหตุและการปฏิบัติการแก้ไข รวมทั้งผลการปฏิบัติการแก้ไข

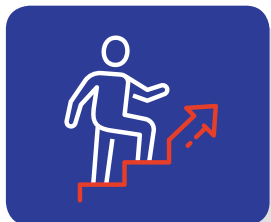
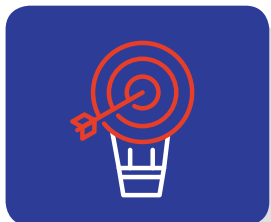
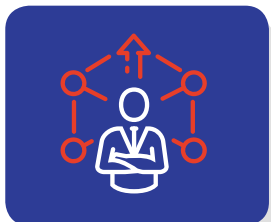
การปรับปรุง

- ห้องปฏิบัติการมีนโยบายซัพพอร์ตและหาโอกาสการปรับปรุงและดำเนินการปฏิบัติการที่จำเป็น
- กำหนดให้มีการหาผลสะท้อนกลับ (Feed Back) ทั้งด้านบวกและลบจากลูกค้า
- การปรับปรุงโดยใช้นโยบายคุณภาพ วัตถุประสงค์ด้านคุณภาพ ผลการตรวจติดตามคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูล การปฏิบัติการแก้ไขการปฏิบัติการป้องกัน และการทบทวนการบริหาร

การตรวจติดตามคุณภาพภายใน

- กำหนดให้ผู้จัดการคุณภาพรับผิดชอบกิจกรรมการตรวจประเมินภายในตามระเบียบปฏิบัติงาน อย่างน้อยปีละครั้งโดย ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 1 ปี
- ห้องปฏิบัติการต้อง
  - วางแผนการตรวจติดตามคุณภาพภายใน โดยครอบคลุมการกำหนดความถี่วิธีการ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ การวางแผนและการรายงานต่างๆ
  - กำหนดเกณฑ์การตรวจติดตามคุณภาพภายใน (audit criteria) และขอข่ายการตรวจ
  - มั่นใจว่ามีการรายงานผลการตรวจติดตามแก่ผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง
  - มั่นใจว่ามีการทำการแก้ไขทันที (correction) และการปฏิบัติการแก้ไข (corrective action) อย่างไม่ล่าช้า
  - เก็บบันทึกการนำโปรแกรมการตรวจติดตามคุณภาพภายในไปใช้ รวมทั้งผลการตรวจติดตามคุณภาพภายใน

การทบทวนการบริหาร

- ผู้จัดการคุณภาพเป็นผู้รับผิดชอบริเริ่มการทบทวนการบริหาร อย่างน้อยปีละครั้ง
- เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยผู้บริหารสูงสุดเป็นประธาน ผู้จัดการวิชาการ ผู้จัดการคุณภาพและผู้เกี่ยวข้อง
- บันทึกรายงานการประชุมเกี่ยวกับผลการประชุมและมติที่ประชุมครอบคลุม
  - ประสิทธิผลระบบการบริหารงานและกระบวนการของระบบการบริหารงาน
  - การปรับปรุงกิจกรรมห้องปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุตามข้อกำหนดของคู่มือคุณภาพนี้
  - การจัดการทรัพยากรที่จำเป็น
  - ความจำเป็นใดใดในการเปลี่ยนแปลง
- บันทึกรายงานการทบทวนการบริหารต้องแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และดำเนินการรวมทั้งติดตามผลการดำเนินการตามมติให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่ตกลงไว้

▶ ภาคผนวก 1

ขอบข่ายการทดสอบตามระบบมาตรฐาน ISO/IEC 17025

รายการทดสอบ	ตัวอย่าง	ช่วงการรับรอง	วิธีการทดสอบ
การทดสอบการหาน้ำหนัก	อัญมณีที่ไม่อยู่ในตัวเรือน หรือร้อยเป็นเส้น ♦ เพชร	0.02 – 10.00 กรัมหรือ 0.1 – 50.00 กระรัต	♦ CIBJO Blue Book (The Diamond Book; 2013-8-12) ♦ Standard Methods for Testing Diamond for Hong Kong (2006-08-01)
	อัญมณีที่ไม่อยู่ในตัวเรือน หรือร้อยเป็นเส้น ยกเว้น อัญมณีบางชนิดที่น้ำหนัก อาจมีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากคุณสมบัติของ ตัวอัญมณี ♦ พลอย	0.02 – 10.00 กรัมหรือ 0.1 – 50.00 กระรัต	♦ CIBJO Blue Book (The Gemstone Book; 2013-8-12) ♦ In - house method : WI-IST-05 based on Standard Methods for Testing Diamond for Hong Kong (2006-08-01)
	อัญมณีที่ไม่อยู่ในตัวเรือน หรือร้อยเป็นเส้น ♦ มุก	0.02 – 10.00 กรัมหรือ 0.1 – 50.00 กระรัต	♦ CIBJO Blue Book (The Pearl Book; 2013-8-12) ♦ In - house method : WI-IST-05 based on Standard Methods for Testing Diamond for Hong Kong (2006-08-01)
การวิเคราะห์หาเปอร์เซ็นต์ทองคำ (Au) ในตัวอย่างโลหะมีค่าโดยใช้เทคนิค X-Ray Fluorescence (XRF)	โลหะมีค่า (เฉพาะตัวอย่าง ที่มีส่วนผสมได้แก่ ทองคำ (Au) เงิน (Ag) ทองแดง (Cu) และสังกะสี (Zn))	32.69 – 99.99 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก	In - house method : WI-IST-08 based on ASTM-E1508-2008

ขอบข่ายการทดสอบตามระบบมาตรฐาน ISO/IEC 17025 (ต่อ)

รายการทดสอบ	ตัวอย่าง	ช่วงการรับรอง	วิธีการทดสอบ
การวิเคราะห์หาปริมาณโลหะเงิน (Ag) ในตัวอย่างโลหะมีค่า โดยเทคนิค Potentiometric ด้วยเครื่อง Auto Titrator	ในตัวอย่างโลหะมีค่า (อาทิเช่น ตัวอย่างที่มีส่วนผสมได้แก่ เงิน(Ag) ทองแดง (Cu) สังกะสี (Zn) แคดเมียม (Cd) โรเดียม (Rh) และแพลลาเดียม (Pd) เป็นต้น)	10.00 – 99.00 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก	In – house method : WI-IST-03 based on ISO 11427 : 2014
การวิเคราะห์หาปริมาณทองคำ Z (Au) ด้วยวิธี Cupellation (Fire Assay) โดยวิเคราะห์เพื่อหาความบริสุทธิ์ของทองคำ และเครื่องประดับทองคำ	ตัวอย่างโลหะทองคำผสม ดังนี้ ก้อนโลหะ แท่งโลหะ เครื่องประดับ โลหะผสมผงฝุ่นโลหะ	33.00 – 99.00 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก	In – house method : WI-IST-17 based on ISO 11426 : 2014
การวิเคราะห์หาปริมาณการปลดปล่อยของโลหะนิกเกิล	ตัวอย่าง ชิ้นส่วนเครื่องประดับหรือโลหะที่สอดผ่านผิวของร่างกายมนุษย์ (post assemblies)	๗ ปริมาณการปลดปล่อยโลหะนิกเกิล $Ni < 0.35 \text{ g/cm}^2/\text{week}$ ให้รายงานผลการทดสอบเป็น Compliant ๗ ปริมาณการปลดปล่อยโลหะนิกเกิล $Ni \geq 0.35 \text{ g/cm}^2/\text{week}$ ให้รายงานผลการทดสอบเป็น Noncompliant	In – house method : WI-IST-17 based on BS EN 1811:2015

ขอบข่ายการทดสอบตามระบบมาตรฐาน ISO/IEC 17025 (ต่อ)

รายการทดสอบ	ตัวอย่าง	ช่วงการรับรอง	วิธีการทดสอบ
การวิเคราะห์หาปริมาณ การปลดปล่อยของโลหะหนักเกิล	ตัวอย่างชิ้นส่วน เครื่องประดับหรือโลหะ ที่สัมผัสกับผิวหนังนอก ผิวหนังนอกของร่างกาย มนุษย์ (actual item)	♦ ปริมาณการปลดปล่อยโลหะ หนักเกิล $Ni < 0.88 \text{ g/cm}^2/\text{week}$ ให้รายงานผลการทดสอบเป็น Compliant ♦ ปริมาณการปลดปล่อยโลหะ หนักเกิล $Ni \geq 0.88 \text{ g/cm}^2/\text{week}$ ให้รายงานผลการทดสอบเป็น Noncompliant	In - house method : WI-IST-17 based on BS EN 1811:2015
วิธีประเมินคุณภาพเพชร	ตัวอย่างเพชรธรรมชาติ กลุ่ม Ia ที่ไม่อยู่ในตัวเรือน เจียรไนเป็นรูปทรงกลม เหลี่ยมเกสร สีตั้งแต่ขาว ระดับ D ถึง ดิดเหลือง (Below L) น้ำหนักตั้งแต่ 0.30 ถึง 1.50 กะรัต โดยเป็นเพชรธรรมชาติที่ ไม่ผ่านกระบวนการการ ปรับปรุงคุณภาพสีและ ความสะอาด เช่น การใช้ ความดันสูงความร้อนสูง (HPHT) การใช้เลเซอร์ (Laser-drilled hole) การอุดรอยแตก (Fracture Fillings) เป็นต้น	สีตั้งแต่ขาวระดับ D ถึง ดิดเหลือง (Below L) น้ำหนัก ตั้งแต่ 0.30 ถึง 1.50 กะรัต	♦ In - house method : WI-IST-23 based on Standard Methods for Testing Diamond for Hong Kong (2008-02-28) ♦ PAS 1048, Grading polished diamonds, Part 1: Terminology and classification - Part 2: Test methods (2005)